

Герасименко О.В.

кандидат економічних наук, доцент,
Львівський національний університет імені Івана Франка

Чечур Г.А.

магістр,
Львівський національний університет імені Івана Франка

Gerasymenko Olena, Chechur Heorhina

Ivan Franko National University of Lviv

ВПЛИВ КАПІТАЛЬНИХ ІНВЕСТИЦІЙ НА ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК РЕГІОНУ

Стаття присвячена дослідженню впливу капітальних інвестицій на економічний розвиток Закарпатської області. Авторами досліджено основні джерела фінансування Закарпатської області. Систематизовано показники впливу капітальних інвестицій на розвиток регіону. Вдосконалено комплексний підхід до підвищення якості дослідження з надходження реальних коштів від залучених інвестицій в економіку області за рахунок середньозваженого курсу долара США у поточному році. На думку авторів, останнім часом спостерігається певна стабілізація економічного розвитку досліджуваного регіону, що може бути наслідком скорочення надходжень прямих іноземних інвестицій та скорочення фінансування інноваційної діяльності. Зазначено, що розроблення ефективної інвестиційної політики покращить стійкий економічний розвиток регіонів та допоможе наблизити економічні показники держави до європейських стандартів. Визначено, що впровадження державних інвестиційних програм на підставі залучення інвестицій з державного та місцевого бюджетів, власних коштів населення та підприємств створює умови підвищення конкурентоспроможності й соціально-економічного розвитку країни та її регіонів.

Ключові слова: інвестиції, інвестиційна політика, капітальні інвестиції, економічний розвиток, регіон, ретроспективний аналіз.

Постановка проблеми. Стратегічним завданням нашої держави є поступальний розвиток економіки України, для вирішення якого бажано активізувати інвестиційний процес. Висока ефективність впливу інвестицій на параметри економічного зростання дає змогу охарактеризувати їх як засіб подолання кризових явищ в економічному житті суспільства. Інвестиційна політика й механізми активізації процесів залучення інвестицій на державному та регіональному рівнях кардинально різняться. Механізми, що використовуються на державному рівні управління інвестиційною діяльністю, у своєму чистому вигляді не можуть використовуватися для регіонального рівня. Інакше кажучи, інвестиційна політика виявляє позитивну кореляцію із системою параметрів кризового розвитку в економіці, що викликає необхідність розгляду такої діяльності з позицій певної національної ідеї та стратегії розвитку. Пошук раціональної вітчизняної моделі, що стимулюватиме інвестиційні процеси, потребує глибокого знання історії, теорії та практики інвестиційної діяльності.

Сьогодні інвестиційна політика на рівні регіонів загалом віддзеркалює негативні макроекономічні тенденції в країні, проте вона також зазнає впливу з боку об'єктивних економічних умов, що склалися в регіонах. Так, в Україні існує значна диференціація регіо-

нів за рівнем економічного розвитку, тому за цих умов ключовою проблемою економічної політики держави є активізація інвестиційної діяльності, яка вимагає формування такої інвестиційної політики, що дасть змогу максимально використовувати національні ресурси й залучати у вітчизняну економіку необхідні обсяги інвестицій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженнями інвестиційної політики та різними аспектами державного регулювання цієї сфери займаються такі вітчизняні науковці, як Л. Борщ, М. Бутко, Б. Данилишин, О. Дацій, М. Корецький. Аналізуючи дослідження цих авторів, зауважуємо, що проблема дослідження масштабів впливу капітальних інвестицій на економічний розвиток держави загалом та її кожного регіону зокрема досі залишається недостатньо вивченою. Для забезпечення розвитку регіонів слід формувати виважену державну позицію щодо раціонального використання інвестицій та їх чіткого розподілу між усіма секторами економіки.

Формулювання цілей статті. Метою статті є дослідження впливу капітальних інвестицій на економічний розвиток регіону. Відповідно до вказаної мети поставлено такі завдання, як аналіз інвестиційної політики держави стосовно регіонального розвитку; проведення

ретроспективного аналізу інвестиційних надходжень у Закарпатську область за джерелами фінансування; дослідження впливу інвестицій на економічний розвиток області.

Виклад основного матеріалу. Роль інвестиційної політики в Україні зростає в процесі розвитку економічної діяльності. Вирішальну роль у становленні інвестиційної політики відіграє держава, яка має формувати власну позицію щодо інвестицій таким чином, щоби враховувати всі структурні складові економіки країни та максимально вигідно використовувати ресурсний потенціал для економічного розвитку та залучати інвестиції у всі перспективні проекти країни та її окремих регіонів [4]. Економічний розвиток регіонів та структурних складових, які розташовані на їх території, неможливий без ефективних капіталовкладень. Економічний розвиток регіонів в Україні забезпечується ефективними важелями впливу, які виникають у контексті становлення економіки держави. Ситуація з економічним розвитком регіонів, яка фіксується на території України останнім часом, є досить складною. Серед причин, які обумовлюють повільний розвиток регіонів, слід назвати недостатню інвестиційну активність. Політика держави за цим напрямом є невизначеною й значно залежить від політичних та інших зовнішніх і внутрішніх факторів.

Значну роль у системі економічного регулювання для забезпечення капітальних вкладень у господарський комплекс відіграє інвестиційна політика. Для інвестиційної політики одну з ключових ролей відіграють інституціональні регіональні аспекти, через які формуються та реалізуються інвестиційні проекти на певних територіях, які впливають не лише на економічну, але й на соціальну складові [3].

Розроблення ефективної інвестиційної політики покращить стійкий економічний розвиток регіонів та допоможе наблизити економічні показники держави до європейських стандартів. Жвава інвестиційна політика держави збільшить обсяги як внутрішніх, так і зовнішніх інвестицій в економіку регіонів України, що допоможе регіонам стати фінансово самодостатніми суб'єктами на економічному просторі.

Інвестиційна політика є підґрунтям створення механізмів захисту інтересів учасників інвестиційного процесу, забезпечення умов використання інвестиційних ресурсів та збереження цілісності фінансової системи [8]. Саме завдяки їй визначаються напрями та структура інвестицій, відбувається вжиття раціональних та ефективних заходів для виконання регіональних і місцевих соціально-економічних програм. Головними факторами державної інвестиційної політики є розроблення та впровадження інвестиційних програм, які спрямовані на фінансову незалежність регіону.

Одним з наслідків призупинення економічного спаду в країні та покращення перспектив щодо соціально-економічної ситуації в регіонах є виважена інвестиційна політика держави. Для цього, крім іншого, саме держава та вітчизняний бізнес мають виступити

тими суб'єктами, які виведуть національну економіку на висхідну траєкторію. Лише в подальшому можна розраховувати на партнерські відносини з іноземними інвесторами [6]. Характеризуючи інвестиційну політику держави, науковці виділяють різні механізми, які відображають специфіку такої діяльності та її спрямованість на залучення іноземних і внутрішніх інвестицій, а також їх подальше використання задля інноваційного розвитку території, галузі чи підприємства.

Визначальними завданнями державної інвестиційної політики сьогодні є створення рівних умов для ведення бізнесу та інвестування економіки України підприємствами різної форми власності, інвестування на прозорих засадах, поліпшення структури джерел інвестування. Взаємодію всіх учасників інвестиційних процесів регламентують такі засади формування й реалізації інвестиційної політики [7]:

1) мінімальне втручання органів державної влади в господарську діяльність інвесторів;

2) забезпечення сприятливого й стабільного законодавчого режиму інвестиційної діяльності задля підвищення інвестиційної активності;

3) прозорість та доступність для всіх інвесторів інформації, необхідної для здійснення інвестиційної діяльності;

4) узгодження інтересів всіх учасників інвестиційного процесу;

5) забезпечення економічної ефективності інвестиційної політики.

Саме ці чинники суттєво впливають на кількісну та якісну складову залучених капітальних інвестицій в регіони, що надалі сприятиме їхньому розвитку.

Сучасне економічне становище різних регіонів України має своє історичне, географічне, природно-ресурсне та виробничо-господарське коріння. В умовах загальної економічної кризи яскраво проявилися відмінності в рівнях відтворювального потенціалу регіонів (природних ресурсів, виробничих потужностей, робочої сили, густоти транспортних артерій). В результаті цього інвестиційні процеси однієї частини регіонів опинилися в стані деградації, а в іншій частині акумулюється головна маса інвестицій та відбувається основний інвестиційний обіг.

Наприклад, розглянемо фінансування (інвестування) Закарпатської області за рахунок державного та місцевого бюджетів у розрізі 2013–2018 років (табл. 1). Як ми бачимо з даних, зазначених у табл. 1, інвестування у 2014 році з державного бюджету різко скоротилося порівняно з 2013 роком, що зумовлене подіями на політичній арені, які спричинили важкі економічні наслідки для країни. Наступними роками інвестування з державного бюджету стабілізувалося, хоча ще досі не досягає бажаного результату для регіону. Саме завдяки цим показникам можна визначити важливість державної політики у сфері інвестицій та її впливу на регіони, зокрема на Закарпатську область.

Порівняно з державним інвестуванням інвестування Закарпатської області за власні кошти, тобто за

кошти місцевих бюджетів, постійно зростає, що сприяє загальному соціально-економічному розвитку області. Інвестування з місцевих бюджетів є набагато більшим, ніж державні інвестиції, що зумовлене високими економічними показниками області. Закарпаття не є дотаційним регіоном, тому воно має можливість інвестувати у власні проекти кошти з місцевих бюджетів.

Не менш значущими інвестиціями є інвестиції у будівництво житла за кошти населення. Останнім часом все більше будівельних компаній займаються будівництвом житла виключно за рахунок інвестицій, отриманих від населення. Це є вигідним розташуванням коштів як для населення, які отримують житло не за ринковими цінами, а набагато дешевше, так і для будівельних компаній, які можуть оперувати коштами, які надходять від населення. Така тенденція покращує житловий сектор регіону, тому що значна частина населення має змогу придбати нове житло.

Розглядаючи динаміку зміни надходження капітальних інвестицій у Закарпатську область, вважаємо доцільним розгляд не тільки надходжень в галузь інвестицій у гривневому еквіваленті, але й ситуації з

інвестиційними надходженнями в доларовому еквіваленті за середньозваженим річним показником (рис. 1). Саме дослідження надходжень капітальних інвестицій у доларах США відображає повну картину економічної ситуації в країні загалом та у Закарпатській області зокрема.

Як ми бачимо з рис. 1, на інвестиційні надходження в регіон вплинула політична криза, яка набула свого піку у 2014 р. Якщо у 2013 р. обсяг капітальних інвестицій було зафіксовано на рівні 331 138 тис. дол. США, то після цього через падіння курсу гривні відносно долара США інвестиції у доларовому еквіваленті стрімко зменшились, тільки впродовж останніх двох років відбувається поступове зростання цього показника.

Отже, останнім часом спостерігається певна стабілізація економічного розвитку регіону, що, втім, може бути наслідком скорочення надходжень прямих іноземних інвестицій та скорочення фінансування інноваційної діяльності, про що свідчать результати попередніх досліджень автора [1; 2]. Отже, таку стабілізацію доцільно докладніше вивчати й не сприймати однозначно позитивно.

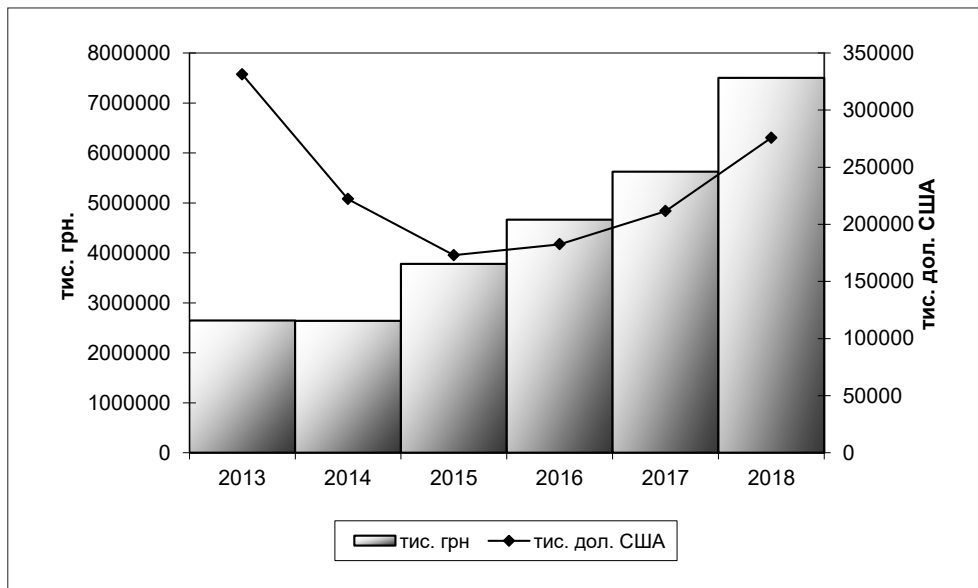

Рис. 1. Динаміка зміни капітальних інвестицій у Закарпатську область

Джерело: складено за джерелом [5]

Таблиця 1

Джерела фінансування капітальних інвестицій у Закарпатську область (2013–2018 роки, тис. грн.)

Джерело фінансування	2013 рік	2014 рік	2015 рік	2016 рік	2017 рік	2018 рік
Кошти державного бюджету	51 375	19 065	119 426	115 068	165 952	339 438
Кошти місцевих бюджетів	139 713	164 216	413 344	570 062	661 630	872 091
Власні кошти підприємств	1 052 509	1 089 189	1 566 155	2 590 036	2 670 761	3 469 686
Кредити банків	224 787	36 264	51 085	92 592	112 772	206 926
Кошти іноземних інвесторів	2 603	16 339	25 370	39 830	27 120	7 718
Кошти населення на будівництво житла	964 229	1 021 161	1 308 470	1 025 447	1 607 039	2 224 343
Інші джерела фінансування	210 577	292 436	294 565	229 953	378 389	380 384
Усього	2 645 793	2 638 670	3 778 415	4 662 988	5 623 663	7 500 586

Джерело: складено за джерелом [5]

У 2015 році інвестицій у доларовому еквіваленті в Закарпатську область було всього 173 004 тис. дол. США, що позитивно відобразилось на соціально-економічному житті області. Тоді відбулося поступове зменшення кількості робочих місць, що привело до масового виїзду за кордон у пошуках гідної оплати праці.

Інвестиції, як і будь-який інший економічний процес, мають вплив на розвиток країни та її регіонів, тому для більш детального вивчення їх впливу на економічний розвиток досліджено масштаби залучених інвестицій у Закарпатську область у доларовому еквіваленті. Це дослідження чітко відображає політичну та економічну кризу в країні загалом та Закарпатській області зокрема впродовж 2013–2018 років.

Події на політичній арені країни, які мали місце у 2014 році, привели до економічного спаду та спричинили зменшення вливання коштів інвесторами не тільки в Закарпатську область, але й в інші регіони. Наша країна стала менш привабливою для інвестицій. Щоби спонукати іноземних інвесторів надалі

здійснювати вкладення в регіони України, потрібно покращувати інвестиційний клімат та сприяти підвищенню привабливості регіонів для капітального інвестування.

Висновки. Дослідження інвестиційних процесів в Україні свідчить про те, що економічний розвиток регіону залежить від ефективності державної інвестиційної політики. Впровадження державних інвестиційних програм на підставі залучення інвестицій з державного та місцевого бюджетів, власних коштів населення та підприємств створює умови для підвищення конкурентоспроможності й соціально-економічного розвитку країни та її регіонів. Збільшення потоку інвестицій якісно впливатиме на всі економічні проекти щодо розвитку регіону.

Перспективами подальших досліджень є зосередження уваги на капітальних інвестиціях в окремих регіонах країни як на одному з ключових джерел фінансування економічного розвитку регіонів, а також аналіз інвестиційної політики держави як фактору забезпечення активності інвестиційного ринку в Україні.

Список літератури:

1. Герасименко О. Вплив державного управління на інвестиційну діяльність підприємств як важіль економічної стабілізації. *Сучасні тенденції функціонування та розвитку підприємств: загрози і виклики* : колективна монографія. Дніпропетровськ : ЛІРА, 2016. С. 6–18.
2. Герасименко О. Інвестиційний фактор впливу на збалансованість фінансової системи на регіональному рівні. *Статистика України*. 2012. № 2 (57). С. 70–75.
3. Данилишин Б., Корецький М., Дацій О. Інвестиційна політика в Україні : монографія. Донецьк : Юго-Восток, Лтд. 2006. 292 с.
4. Данилишин Б., Корецький М., Дацій Н. Макроекономічне регулювання інвестиційних процесів : монографія. Ніжин : Аспект-Поліграф, 2007. 204 с.
5. Головне управління статистики у Закарпатській області / Державна служба статистики України. URL: http://www.uz.ukrstat.gov.ua/statinfo/invest/2018/cap_invest_fin_2010-2017.pdf (дата звернення: 30.09.2019).
6. Джусов О. Інвестиційні стратегії інституційних інвесторів : монографія. Дніпропетровськ : Наука і освіта, 2005. 206 с.
7. Клітинський Ю. Вплив інвестиційної політики держави на фінансову самодостатність стійкого розвитку регіону. *Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля*. 2014. № 8 (215). С. 56–60.
8. Крупка М., Ванькович Д., Демчишак Н., Кульчицький М. Формування фінансового потенціалу інвестиційної діяльності в економіці України : монографія. Львів : ЛНУ ім. Івана Франка, 2011. 404 с.

References:

1. Gerasymenko O. (2016) Vplyv derzhavnoho upravlinnia na investytsiynu diialnist pidpriemstv yak vazhil ekonomichnoi stabilizatsii [The influence of public administration on the investment activity of enterprises as a lever for economic stabilization]. *Current trends in the functioning and development of enterprises: threats and challenges* : collective monograph. Dnepropetrovsk, pp. 6–18.
2. Gerasymenko O. (2012) Investytsiyni faktor vplyvu na zbalansovanist finansovoi systemy na rehionalnomu rivni [Investment factor of influence on the balance of the financial system at the regional level]. *Statistics of Ukraine*, no. 2 (57), pp. 70–75.
3. Danylyshyn B., Koretsky M., Datsy O. (2006) Investytsiina polityka v Ukraini [Investment policy in Ukraine] : monograph. Donetsk, 292 p.
4. Danylyshyn B., Koretsky M., Datsy N. (2007) Makroekonomichne rehuliuвання investytsiinykh protsesiv [Macroeconomic regulation of investment processes] : monograph. Nizhyn, 204 p.
5. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy. Holovne upravlinnia statystyky u Zakarpatskii oblasti [State Statistics Service of Ukraine. Main Department of Statistics in the Transcarpathian region]. Available at: http://www.uz.ukrstat.gov.ua/statinfo/invest/2018/cap_invest_fin_2010-2017.pdf (accessed: 30 September 2019).
6. Dzhusov O. (2005) Investytsiini stratehii instytutitsiinykh investoriv [Investment strategies of institutional investors] : monograph. Dnipropetrovsk, 206 p.

7. Klitinsky Y. (2014) Vplyv investytsiinoi polityky derzhavy na finansovu samodostatnist stiikoho rozvytku rehionu [Influence of the state's investment policy on the financial self-sufficiency of sustainable development of the region] *Bulletin of the East Ukrainian National University named after Vladimir Dahl*, no. 8 (215), pp. 56–60.

8. Krupka M., Vankovich D., Demchyshak N., Kulchychsky M. (2011) Formuvannia finansovoho potentsialu investytsiinoi diialnosti v ekonomitsi Ukrainy [Forming the financial potential of investment activity in the Ukrainian economy] : monograph. Lviv, 404 p.

ВЛИЯНИЕ КАПИТАЛЬНЫХ ИНВЕСТИЦИЙ НА ЭКОНОМИЧЕСКОЕ РАЗВИТИЕ РЕГИОНА

Статья посвящена исследованию влияния капитальных инвестиций на экономическое развитие Закарпатской области. Авторами исследованы основные источники финансирования Закарпатской области. Систематизированы показатели влияния капитальных инвестиций на развитие региона. Усовершенствован комплексный подход к повышению качества исследования по поступлению реальных средств от привлеченных инвестиций в экономику области за счет средневзвешенного курса доллара США в текущем году. По мнению авторов, в последнее время наблюдается некая стабилизация экономического развития исследуемого региона, что может быть последствием сокращения поступлений прямых иностранных инвестиций и сокращения финансирования инновационной деятельности. Указано, что разработка эффективной инвестиционной политики улучшит устойчивое экономическое развитие регионов и поможет приблизить экономические показатели государства к европейским стандартам. Определено, что внедрение государственных инвестиционных программ на основе привлечения инвестиций из государственного и местного бюджетов, собственных средств населения и предприятий создает условия повышения конкурентоспособности и социально-экономического развития страны и ее регионов.

Ключевые слова: инвестиции, инвестиционная политика, капитальные инвестиции, экономическое развитие, регион, ретроспективный анализ.

IMPACT OF CAPITAL INVESTMENTS ON ECONOMIC DEVELOPMENT OF REGION

The article is devoted to the study of the impact of capital investments on the economic development of the Zacarpathian region. Regional investment policy generally reflects negative macroeconomic trends in the country, but it is also affected by objective socio-economic conditions in the regions. The decisive role in the formation of investment policy is played by the state, which has to shape its position on investments so as to take into account all structural components of the country's economy and maximize the use of resource potential for socio-economic development and attract investments in all perspective projects of both countries and regions in particular. Socio-economic development of regions and structural components that are in its territory is impossible without investment, which leads to improvement of investment processes. The authors examined the main sources from which the Zacarpathian region is financed. The indicators of the impact of capital investments on the development of the region have been systematized. A comprehensive approach to better quality research on real money from attracted investments in the region's economy at the expense of the average US dollar exchange rate in the current year has been improved. Investment in the region was affected by the political crisis, which peaked in 2014. Dollar equivalent investments in the Zacarpathian region were only 173004 thousands USD in 2015, which had a positive impact on the socio-economic life of the region. At this time, there was a gradual decrease in the number of jobs, which led to a massive departure abroad in search of decent pay. According to the authors, there is some stabilization of the economic development of the studied region, which may be a consequence of the decrease in foreign direct investments inflows and the reduction of financing of innovation activity. It is stated that developing an effective investment policy will improve the sustainable economic development of regions and it'll help to bring the country's economic indicators closer to European standards. It is determined that the implementation of state investment programs on the basis of attracting investments from the state and local budgets, own funds of population and enterprises, creates conditions for increasing the competitiveness and socio-economic development of the country and its regions. Prospects for further research will allow to distinguish capital investment in the regions of the country as one of the most important sources of financing for the economic development of the regions and to focus on the investment policy of the state as a factor in ensuring the activity of the investment market in the country.

Key words: investment, investment policy, capital investment, economic development, region, retrospective analysis.